

Đói (1)

Tác Giả: Đ c Gàn Tr n An Bài
Thứ Sáu, 06 Tháng 8 Năm 2010 06:46

Con đói run, không quay su t đ c.

Ng i m tr ng i trên khung c i ti p t c đ t v i và th ng h i nhìn v phía đ a con năm tu i đang ng i quay su t đ i đ t:

- Thì g o lúa s p h t r i. Có ti n cũng không mua đ c. Mình ph i ăn dè ăn x n, k o h t g o l y gì mà ăn. Con không th y ng i ta ch t đói đ y đ ng đó sao?

Nguyên nhân nào đã gây ra n n đói năm t D u?

G o là th c ăn chính c a dân chúng Vi t Nam nh ng đã bi n m t trên th tr ng, vì:

Th nh t, Nh t B n áp l c Pháp ra l nh cho nông dân Vi t dùng ru ng đ t tr ng đay, bông v i - thay vì lúa - đ ph c v nhu c u qu c phòng. Vì th , trong dân gian, đã có câu ca dao r ng:

*Ai i kh nh t gi ng đay,
Gi ng đay, đay nghi n có hay n i gì?
Phá ngô b ru ng mà đi,
Nh cây đay đ ng có khi r ù.*

Th nhì, chính ph Pháp tích tr m t s g o kh ng l đ nuôi quân, đ phòng ngu n ti p t t Pháp chuy n đ n không k p. Đàng khác, Nh t cũng áp l c Pháp ph i cung c p m t s g o đ nuôi s ng Quân Đoàn 38 trú đóng ở Đông D ng trong sáu tháng.

Th ba, t t c các phong trào kháng chi n "Đánh Pháp-Đu i Nh t" đ u lo tích tr l ng th c đ nuôi quân. Vi t Minh có kho đ tr l n nh t. Các l c l ng này đã ph c kích các đoàn xe ti p t l ng th c t Nam ra B c.

Đói (1)

Tác Giả: Đác Gàn Trán An Bài
Thứ Sáu, 06 Tháng 8 Năm 2010 06:46

Thá tá, không lác cáa phe Đáng Minh đã oanh tác phá háy các há tháng giao thông đá ngăn chán đáng tián quân cáa Nhát, khián viác canh tác ruáng đát bá đình trá và đáng tiáp tá bá cát đát.

*Táu cái, Tây khoái, Nhát no,
Vát Nam hát gáo chát co đáy đáng.*

Làng Nam Ninh cáa Đác Gàn chia ra hai xóm. Xóm trên gám toàn ngá i theo đáo Công Giáo, sáng quáy quán chung quanh mát ngôi nhà thá mái ngói, đác đát tên là Há Đáo Mông Triáu. Xóm đá i gám nháng ngá i theo các đáo khác. Trác cáa nhà thá Mông Triáu có mát đài Các Thánh Tá Đáo Viát Nam, chôn 14 bá hài cát cáa ngá i trong làng đã bá vua Minh Máng xá tá i không cháu bá đáo Công Giáo. Hai ông tá cáa Đác Gàn nám trong danh sách 14 vá tá đáo này.

Trác đài có mát ngôi nhà xây gách đá đáp nhát há. Đó là nhà ông bà Trùm Háng, nái tiáng giáu có. Ông nhán chác "Trùm" vì có thá i đác dân làng báu làm tráng khóm. Tuy chác này không chính thác nám trong há tháng cai trá nhà nác và cũng không có ghi trong bán háng ác, nháng ván là chác vá đác mái ngá i kính ná. Nhát là cá hai ông bà lái rát đáo đác, các cha xá đáu tháng mán. Ông bà có hai con trai và ba con gái. Cô Tin, con gái đáu lòng, 17 tuái. Cô Cáy, 9 tuái và cô Mán, gái út, 3 tuái. Hai cáu con trai, Trán Thái Hòa, 15 tuái và Trán Công Bình, 13 tuái. Tát cá năm ngá i con cáa ông bà Trùm Háng đáu ngoan đáo nhá bá má. Sáng tá i đi nhà thá đác kinh, xem lá và công đác rát ráng rãi mái khi nhà thá má cuác quyên góp. Ông bà thuê thầy giáo tá nh Nam Đánh vá đáy hác riêng cho các con.

Nán đói thác sá bát đáu tá vá mát mùa năm 1943 và trái dài tá Thanh Hóa, Nghá An, Hà Tĩnh ra đán các tánh mián đáng báng Bác Viát. Hai tánh có sá ngá i chát đông nhát là Nam Đánh và Thái Bình. Theo tài liáu cáa mát ngá i Nhát là ông Yoshizawa Minami thì sá ngá i Viát Nam chát trong nán đói là 2 triáu. (1)
Còn giáo sá ngá i Má, ông David G. Marr lái ác tính con sá này là 1 triáu ngá i. (2)

Thám nhuán tinh thán bác ái cáa đáo Công Giáo, ông Trùm Háng tháng nhác nhá mái ngá i trong nhà, tá bà Trùm đán các con và ká ăn ngá i iá phái thác hành lái Chúa đáy trong Phúc Âm: "Ai cho ngá i đói khát bát cám, chén nác là cho chính Chúa". Ông còn nhán mánh thêm ráng:

Đói (1)

Tác Giả: Đ c Gàn Tr n An Bài
Thứ Sáu, 06 Tháng 8 Năm 2010 06:46

- Trong ngày t n th , Chúa ch phán xét công t i c a con ng i căn c vào các hành vi bác ái h đã làm khi còn s ng mà thôi.

T khi có n n đói x y ra, vào m i bu i sáng, cô Tin có b n ph n ra m c ng, m i nh ng ng i xin ăn vào c trong sân. M i ng i trong nhà l n bé đ u theo l nh ông Trùm H ng ra phát c m và giúp đ nh ng ng i đau y u. Có ng i ăn no quá, n m l n ra ch t vì "b i th c". L i có ng i nhìn th y chum m m tôm c a ông Trùm đ ngoài sân, háu đói thò tay múc r i húp c nh húp cháo. Ng i khác đ n kho thóc, b c nh ng n m th t l n, r i nh i nhét vào mi ng nhai nghi n ng u và nu t tr ng. M t h i sau, nh ng ng i này cũng l n ra ch t. Lý do vì m m tôm ch là th gia v , ch a nhi u vi khu n đ c; còn thóc là h t g o ch a l t l p v nên r t s c và nhám, khi nu t nh ng th y vào trong đ dày đang tr ng r ng thì ch ng nh ng không giúp ích gì cho c th , mà ch làm tan nát đ dày đang đói, nên tránh sao cho kh i cái ch t!

Tin t c v lòng h o tâm c a gia đình ông bà Trùm H ng c u đói đ c truy n mi ng r t nhanh đ n các làng xung quanh. S ng i xin ăn đ v nhà ông càng ngày càng đông. Lúc đ u, ông bà còn n đ nh gi gi c phát c m và x p hàng cho có tr t t . Nh ng ngày qua ngày, kho lúa v i đ n nên sau đó ông bà ph i phát cháo thay vì c m.

Đ n cu i năm 1944, n n đói t i hai t nh Nam Đ nh và Thái Bình tr nên hãi hùng, nh t là vào kho ng gi a tháng 10 đ n tháng 11 l i x y ra m t tr n lũ l t. Nhà c a, đ ng ru ng, v n t c b n c tàn phá h t. Các ph ng ti n l u thông ti p t b t c ngh n. Kh p hang cùng ngõ h m, t thành th đ n thôn quê, xác ng i da b c x ng tr n tru ng n m ch t la li t. Ng i s ng ph i l y qu n áo ng i ch t đ che m cho mình. Không còn m t th r , c hay hoa lá, sâu b nào có th nhai đ c mà ng i ta b sót. Có n i ng i ta đã b t đ u ăn th t ng i ch t đ ch ng đói. M i bu i sáng, các ph ng ti n chuyên ch đ c tr ng đ đ đem hàng đ ng xác ch t đ chôn c các h đào v i vàng và ph l p qua loa m t l p đ t m ng. Các nh ch ng k r ng trong đ ng xác ch t v t xu ng h , có c nh ng ng i còn đang h p h i. H th u thào kh n nài: "Đ ng chôn s ng tôi! Hãy đ tôi ch t đã r i hãy chôn!" Mùi hôi th i n ng n c bay kh p n i và t i m t s vùng đã b t đ u có b nh đ ch.

Ngay t i ngã ba qu c l 1 và con đ ng l n đ n vào H Đ o Mông Tri u có m t cây đa r t l n. Các c trong làng cho bi t nó đã có t trên 100 năm qua. Các nhánh cây r xu ng đ t theo đ ng hàng ngang, t o nên m t b c t ng dài kho ng 5, 6 th c. Nh bóng mát cây đa mà ngã ba này tr thành đ m đ ng chân c a các chuy n xe đò và khách b hành. Nh ng ng i b ng thúng bán m t t t p t i đây thành m t cái ch di đ ng. H bán n c, tr u cau, thu c Lào, thu c v n... Phía sau cây đa tr thành m t nhà v sinh công c ng l thiên cho khách ph ng xa.

Đói (1)

Tác Giả: Đác Gàn Trán An Bài
Thứ Sáu, 06 Tháng 8 Năm 2010 06:46

Ngũ i ta gũ i đây là Cây Đa Hũn Hũn, vì tũũ ng truyũ n rũũ ng tũũ thũũ i xa xũũ a, có mũũ t đôi trai gái dùng gũũ c cây đa này làm nũũ i hò hũũ n. Nàng là con nhà giàu có trong làng, có tài thũũ i sáo. Chàng là con nhà nghèo, nhũũ ng có tài làm thũũ và ngâm thũũ. Hai bên thũũũ ng yêu nhau, nhũũ ng cha mũũ nàng phũũ n đũũ i kũũ ch liũũ t vì không "mũũn đũũng hũũ đũũ i". Vì thũũ, mũũ i đêm chàng và nàng thũũũ ng hũũ n hò nhau ra gũũ c cây đa này. Nàng thũũ i sáo, chàng ngâm thũũ. Hũũ than thân trách phũũ n cho cuũũ c tình dang đũũ bũũ ng nhũũ ng bài thũũ sũũ u muũũ n ngâm vang hòa lũũ n tiũũ ng sáo thũũ t não nũũ. Vào mũũ t đêm mũũ a bão, hai bên đang tình tũũ vũũ i nhau thì mũũ t tiũũ ng sét kinh hoàng xé đôi cây đa và chũũ t đũũ t hai thân thũũ cũũ a đôi tình nhân đang ôm nhau ân ái. Tũũ đó, mũũ i đêm dân làng nhìn thũũ y hai bóng ngũũũ i mũũ c áo trũũ ng xóa phũũ tũũ đũũ u xuũũ ng chân bay lũũũ n quanh cây đa và có tiũũ ng sáo vãng vũũ ng đâu đây. Ban ngày, ngũũũ i ta tũũ tũũ p đũũng đũũc buôn bán, nhũũ ng khi mũũ t trũũ i lũũ n là mũũ i ngũũũ i vũũ i vũũ rũũ i khũũ i nũũ i này, nhũũ t là nhũũ ng đêm mũũ a. Kũũ tũũ khi có nũũ n đói, ngày nào cũng có ngũũũ i chũũ tũũ gũũ c cây đa này. Vì thũũ, mũũ i đêm ngũũũ i ta nhìn thũũ y rũũ t nhiũũ u bóng ma áo trũũ ng lũũ ng vũũ ng đũũ đây.

Vào mũũ t buũũ i chiũũ u kia, có mũũ t cũũ p vũũ chũũ ng vũũ i mũũ t đũũ a con nhũũ miũũ ng luôn ngũũ m vú mũũ đũũ ng chân tũũ i gũũ c Cây Đa Hũn Hũn này. Cũũ u bé Đũũ c Gàn tò mò đũũ n gũũ n. Bũũ t chũũ t, ngũũũ i chũũ ng đũũ a hai cánh tay gũũ y guũũ c ra vũũ lũũ y cũũ u. Nhanh nhũũ chũũ p, ông ta thũũ c hai bàn tay vào túi cũũ u. Nhũũ ng trong túi chũũ ng có gì cũũ. Theo phũũ n ũũ ng tũũ nhiên, cũũ u bé vùng mũũ nh và la:

- Buông tôi ra! Buông tôi ra!

Ngũũũ i đàn ông té bò ra đũũ t. Ông thũũ u thào:

- Em có gì ăn không? Anh chũũ đói quá!

Cũũ u bé Đũũ c Gàn vũũ a tũũ c vũũ a sũũ, nhũũ ng khi nhìn thũũ y đũũ a bé đang ngũũ m vú mũũ, cũũ u mũũ i lòng, nghĩ đũũ n thân phũũ n mình. Đã tũũ lâu, cũũ u muũũ n có đũũ a em đũũ chũũ i chung. Có lũũ n cũũ u hũũ i mũũ: "Uũũ i, bao giũũ u có em bé?" Mũũ đũũ mũũ tũũ p úng trũũ lũũ i bãng quũũ: "Thũũ làm sao mà biũũ t đũũũ c. Con chũũ hũũ i vũũ vũũ n thũũ!"

Cũũ u đũũ a tay trũũ n an ngũũũ i cha cũũ a đũũ a bé:

Đói (1)

Tác Giả: Đác Gán Trán An Bài
Thứ Sáu, 06 Tháng 8 Năm 2010 06:46

- Ông chá tôi vá láy đá ăn nhá!

Nói rái, cáu ta cháy nhanh vá nhá, vào báp láy hát hai cá khoai lang đá trong rá và cháy vái ra gác cây đá. Tái nái, cáu tháy ngái cháng nám ngáa, không đáng đáy, còn ngái vá nám nghiáng, ôm đáa con nám co quáp, miáng vá n còn ngám vú má. Cáu bé đán gán nói lán:

- Tôi mang khoai ra cho anh chá đây! Tánh đáy mà ăn!

Cáu chá gái váy thái, chá không dám đáng vào ngái há. Ba thân xác vá n nám bát đáng. Mát ngái lá váa cháng gáy đi tái, nói vái cáu:

- Há chát rái! Gái làm gái náa!

Nói cháa đát lái, ngái này giát luôn mát cá khoai trong tay cáu. Cháng may, cá khoai rát xuáng đát, báp đá, dính đáy cát. Ngái này sá cáu láy lái, lián nám xoái ra đát, vá láy cá khoai bán tháu áy, nhát nhanh vào miáng. Đác Gán tháy váy, ôn tán:

- Đây, tôi cho ông cá khoai này luôn!

Rái cáu bé Đác Gán buán bã, láng tháng trá vá, đám theo hình ánh đáa bé nám chát bên cánh mácha.

Ngái Hà Nái ká ráng có mát đáu ká lá là đáng khi nán đái xáy ra nhá váy thì lái có nán đách chuát cáng. Háng hà sa sá nháng con chuát cáng to báng con mèo tá lá cáng chui lên, thán nhiên bò trên đáng phá, không biát sá ngái, lái còn trá mát tráng tráng nhìn ngái đi qua. Các tá chác thián nguyán đáng vát vá chôn cát ngái chát, lái phái lo báy chuát và chôn chuát đá tránh đách hách.

Đói (1)

Tác Giả: Đác Gán Trán An Bài
Thứ Sáu, 06 Tháng 8 Năm 2010 06:46

Nháng xác chết trên đáng thì còn đác mang đi chôn, còn nháng xác á giáa đáng hay bá rào, bái tre thì cánám chết thái ráa ra. Vì thế, đán vá mùa năm sau, tác năm 1946, đáng ruáng tái tát, đác mùa lá tháng. Ngái ta giái thích là nhá xác ngái trá thành phân bón nên mùa màng mái trá phú nhá váy.

CHÚ THÍCH:

(1) Tài liệu "Chián Tranh Châu Á Trong Tiám Thác Cáa Chúng Ta". Bản dịch của Ngô Thế Vinh, trích dẫn trong bài "Tá tá Dáu 1945, 60 năm đi tái cây cáu Cán Thá 2005", đăng trên tạp chí Háp Láu, California, số 51, tháng 2 & 3 năm 2000, tr. 170-171

(2) "Vietnam 1945, The Quest for Power", University of California Press, Berkeley, 1995, tr. 97-98